

Букрєєва Ірина Вікторівна

кандидат філософських наук, доцент

кафедра соціології

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

м.Мелітополь, Україна

irina.bukreeva@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-7444-8321>

ОСОБЛИВОСТІ НАКОПИЧЕННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО КАПІТАЛУ ПОЛІЕТНІЧНОГО МІСТА

Ідея культурного розмаїття втілюється передусім у концепціях мультикультуралізму та інтеркультурності. Мультикультуралізм можна визначити як ідеологію, політику та соціальний дискурс, що визнає правомірність та цінність культурного плюралізму, значимість різноманіття культурних форм. Це, своєю чергою, дозволяє формувати єдиний соціокультурний простір на основі толерантного співбуття традиційних етнічних чи національних культур. Мультикультурний підхід допускає державну підтримку культур, які потребують допомоги для збереження власної самобутності. Проте, саме таке регулювання викликає безліч протиріч: які культури слід підтримувати, а які ні? До того ж, практика застосування мультикультуралізму призвела до того явища, що посилилася групова ідентичність етнічних груп за рахунок індивідуальної. В свою чергу, інтеркультуралізм не заперечує мультикультурний підхід, а доповнює його. Він ґрунтується на діалогічній парадигмі співбуття різноманітних культур: визнання гетерогенного характеру культур, прийняття тези єдності в різноманітності, розуміння культурного розмаїття як протиположності асиміляції. Платформою міжкультурної взаємодії в межах інтеркультуралізму є: з одного боку – універсальні, загальнолюдські цінності, а з іншого – громадянська культура, відповідальність представників етнічних груп за свою державу. Отже, різниця між двома концепціями полягає у тому, що мультикультуралізм спрямований тільки на збереження культур меншостей, що призводить до консервації ситуації, що існує, а інтеркультуралізм передбачає активний та позитивний діалог різних культур у суспільстві, метою якого є взаєморозуміння та взаємозбагачення.

Концепція соціального капіталу є теоретико-методологічною основою нашого дослідження, оскільки даний концепт передбачає ідею впливу взаємодії людей на їх економічне та соціальне життя. На думку сучасних науковців, саме прийнятий у суспільстві стиль і способи взаємин, які тісно пов'язані з культурними нормами та цінностями, безпосередньо впливають на соціально-політичне становище та визначають економічний розвиток країни (в нашому випадку міської спільноти). Поле накопичення соціального капіталу є основні сфери життєдіяльності міста – комунальна (община), муніципальна, публічна, культурна, політична. Відтак, соціальний капітал

міста представлений як в категоріях, які відображають основні його складові, а саме – довіра, соціальні мережі, ідентичність, солідарність, підтримка, відповідальність, легітимність, так і в різних його видах – соціальний, людський символічний. До структурних елементів соціокультурного капіталу ми відносимо, окрім компонентів, які традиційно включають до соціального, культурну практику містян, інтеркультурність як міський феномен, практики соціального діалогу.

Центр соціологічних досліджень МДПУ ім.Б.Хмельницького провів соціологічне опитування в період з 09.09.2016 по 12.09.2017 років [1]. Вибіркова сукупність (n) склала 2400 респондентів, $\Delta \pm 2,3$, $P=95\%$. Вибірка багатоступенева, гніздова, квотна.

В дослідженні зафіксовано достатній ресурс ідентичності. Міська територія об'єднує людей, містяни мають спільні інтереси, символи свого міста, предмети для гордості їм як «малою Батьківщиною». В найбільшій ступені ресурс ідентичності проявляється у такому емоційному показнику як любов до міста.

Проте місто не тотожне громаді. Результати дослідження свідчать, що у міському співтоваристві відбуваються процеси формування власної суб'єктивності. Так, значна частина містян беруть участь у громадській діяльності, усвідомлюючи себе як активних діячів спільноти, які хочуть покращити життя у місті, інша ж частина – пасивна, незацікавлена у спільній діяльності, що проявляється у соціальному міському відчуженні.

Дефіцит соціокультурного капіталу проявляється і в низькому рівні довіри між містянами, а отже на відсутність норм поведінки, заснованих на почутті солідарності. У міській спільноті присутня «культура недовіри», яку можна розглядати як негативний феномен - квазікапітал, який викликає такі негативні наслідки для розвитку міського співтовариства як соціальне відчуження, конфлікти тощо.

Водночас на тлі дефіциту довіри між містянами, національно-культурні товариства користуються довірою у громаді, а майже половина членів міської спільноти (46,6%) відчувають відповідальність за міжкультурні відносини, за добрі стосунки між представниками етнічних спільнот. Отже, інтеркультурний чинник може стати тим підґрунтям, на якому поступово може будуватися міські соціальні комунікації, активні форми взаємодій, формуватися солідарні

відносини членів міського співтовариства.

Представники етнічних спільнот достатньо інтегровані у міський соціальний простір, оскільки в місті існують цільні інтерактивні соціальні комунікації з ними. Оскільки стосунки між етносами носять позитивний характер, то соціальні комунікації між етнічними спільнотами є особливим ресурсом накопичення соціокультурного капіталу.

Обсяг соціокультурного капіталу визначається і підтримкою міської спільноти владних рішень на муніципальному рівні. Більшість містян підтримують політику інтеркультурності, готові популяризувати цей статус міста. Водночас результати дослідження

виявили незначний дефіцит політичного капіталу, що можна пояснити як недовірою містян до місцевих владних структур в цілому, так і байдужістю чи взагалі негативним ставленням до інтеркультурності.

Інтеркультурність міста є ресурсом його життєдіяльності, джерелом накопичення соціокультурного капіталу. Оскільки атрибутивною характеристикою будь-якого виду капіталу є його потенційна конвертуємість, то очікується, що інтеркультурність конвертується в капітал політичний, і стане чинником консолідації міської громади на основі громадянських цінностей та соціальної відповідальності.

Список використаної літератури

1. Результати соціологічного дослідження «Інтеркультурність як ресурс формування соціокультурного капіталу міста Мелітополя. Центр соціологічних досліджень МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2016. 62 с.

Булєза Богдана Ярославівна

аспірант кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

м.Ужгород, Україна

bulezabj@gmail.com

ПРОФІЛАКТИКА НАРКОМАНІЇ В МОЛОДІЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Однією з найбільш актуальних проблем соціальної роботи сьогодні у всьому світі є проблема профілактики наркоманії серед молоді. Зокрема це стосується США, де проблема зловживання психоактивними речовинами розглядається як одна з найбільш важливих соціальних проблем [1]. Тому вивченню різних аспектів наркотизації та її профілактиці присвячено багато досліджень (праці вчених Р.Бека, Д.Довнерса, Д.Каррена, М.Кірса, Р.Крейга, Е.Лемерта, Г.Макданнелі, Н.Моуслі та ін.)

Державна система профілактики наркотизації в США передбачає: а) міжнародне співробітництво з попередження поширення і вживання наркотиків; б) правове забезпечення профілактики наркозалежності (закони, які гарантують пільги для працевлаштування, каральні, спеціальні закони, спрямовані на роботу з наркозалежними неповнолітніми; в) формування громадської думки щодо здорового способу життя, громадський осуд зловживання наркотиками; г) кадрова політика (підготовка фахівців різного рівня для медичної, реабілітаційної роботи з наркозалежними; д) створення інститутів профілактики наркозалежності, наукові дослідження різних аспектів проблеми і їх впровадження в практику [2].

Профілактична робота здійснюється через педагогічну, соціально-педагогічну, соціальну діяльність. Педагогічна профілактична діяльність – це робота в освітніх закладах, яка проводиться з учнями, батька-

ми на основі комплексного підходу, в єдності досягнення антинаркотичних цілей і вирішення завдань навчання і виховання. При цьому значна увага звертається на самопочуття учня в родині, школі. Соціально-педагогічна профілактична діяльність здійснюється в соціумі і реалізується через цілеспрямовані впливи в межах існуючих програм в терапевтичних установах, медичних закладах. Соціальна діяльність розглядається через взаємодію соціальних структур і є частиною державної політики.

Проведення профілактичної роботи передбачає особливу підготовку фахівців, координацію дій всіх установ, забезпечення правової бази й створення суспільної думки із приводу цієї роботи. Відповідно, тут спостерігається два напрямки профілактики: по-перше, розвиток спеціальних установ; по-друге, наділення освітніх і виховних установ функціями виконання профілактичної роботи (відносно школи це проявляється в навчальних і виховних програмах профілактики). Профілактика розглядається як частина цілісного педагогічного процесу, це означає, що немає й не може бути ніякого особливого виховного й навчального процесу, присвяченого профілактиці схильності до вживання наркотиків, який здійснюється паралельно з навчанням, вихованням. Процес профілактики схильності до вживання наркотиків повинен включатися як обов'язкова складова частина в навчання, виховання й підпорядковуватися загально-